

การสอนแบบเรียนรวมด้วยโครงการเป็นฐานการเรียนรู้: โอกาสทางการศึกษาเพื่อส่งเสริม วัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ Inclusion Teaching by Project Based Learning: Opportunity for Special Need Learner to Enhance Learning Culture

ฐิตียา เนตรวงษ์*

1. บทนำ

ในสภาพปัจจุบันการจัดการศึกษาในทุกระดับชั้น ได้เอื้อการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษมากยิ่งขึ้น ซึ่งลักษณะของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษมาเรียนร่วมกับผู้เรียนปกติก็มีความหลากหลายเช่น ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เป็นต้น ดังนั้น การจัดการเรียนรวม “Inclusion” ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมกับเพื่อน ๆ ปกติแบบเคียงบ่าเคียงไหล่กันไป จะส่งผลให้ผู้เรียนหลากหลายลักษณะเรียนรู้ที่จะยอมรับซึ่งกันและกัน ผู้เรียนจะเข้าใจถึงความเหมือนและความไม่เหมือนในการอยู่ร่วมกัน ส่วนผู้เรียนปกติก็เรียนรู้ที่จะยอมรับความพิการด้านความสามารถของเพื่อนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเขา การยอมรับความพิการ การไร้ความสามารถ จึงเป็นเรื่องจำเป็น นอกจากนี้ผู้เรียนที่เรียนรวมนั้น จะได้รับประโยชน์จากการร่วมมือและความรู้สึกที่พึงพอใจที่จะพัฒนาไปด้วยกันในชั้นเรียน การมีปฏิสัมพันธ์กันเช่นนี้จะส่งผลให้มีการยอมรับซึ่งกันและกัน รู้สึกและตระหนักถึงความพิการได้ ซึ่งสิ่งนี้เป็นเรื่องสำคัญเมื่อผู้เรียนเหล่านี้เข้าสู่วัยผู้ใหญ่ อย่างไรก็ตามผู้เรียนที่เรียนในระบบ “Inclusion” ยังคงต้องได้รับการบริการการศึกษาพิเศษไม่ว่าจะเป็นครูพิเศษ ล่ามภาษามือ สื่อสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการศึกษาพิเศษต่อเนื่องกันไป การเรียนในระบบนี้มิได้หมายความว่าลดบริการพิเศษต่าง ๆ ลง หากแต่มีการเปลี่ยนวิธีการจัดการและการให้บริการการสอนด้วยโครงการเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายใต้บรรยากาศที่เป็นมิตร มีอิสระเสรี ให้เกียรติให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนในฐานะคน ๆ หนึ่งที่มีสิทธิ

เท่าเทียมกันทุกคน สร้างความรู้สึกที่มั่นคง กล้าคิดกล้าแสดง กล้าลงมือทำ ผู้สอนเป็นผู้คอยให้การสนับสนุน คอยช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนต้องการ ผู้สอนจะไม่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่จะเป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนและเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมในเรื่องราวที่เป็นความสนใจและท้าทายความสามารถของผู้เรียน ให้โอกาสผู้เรียนได้ค้นพบและเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงกับสิ่งของ เรื่องราว สถานที่ บุคคลและเหตุการณ์ต่าง ๆ ภายในชุมชนของผู้เรียน ตามวิธีการของแต่ละบุคคล เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประเมินผลการทำงานของตนเอง ได้เห็นพัฒนาการและความสำเร็จและล้มเหลวของตน ผู้สอนเป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับในทางบวกและคอยแนะนำช่วยเหลือให้ผู้เรียนได้ประสบผลสำเร็จในการทำกิจกรรม [1] ดังนั้นการใช้โครงการเป็นฐานการเรียนรู้ จึงเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับชุมชน สังคม ในประเด็นที่ผู้เรียนสนใจ ไม่ว่าจะเป็นโครงการแก้ปัญหาหรือพัฒนาสิ่งรอบตัวที่เป็นความสนใจ หรือการดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ ที่ส่งเสริมการปฏิบัติการซึ่งทำทลายความสามารถของผู้เรียน ให้โอกาสผู้เรียนได้ค้นพบและเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงกับการดำเนินกิจกรรมโครงการแก่กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้

ดังนั้นการจัดการเรียนรวมที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ และผู้เรียนปกติจึงต้องมีวิธีการที่หลากหลาย มีการบูรณาการศาสตร์ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงตามวิถีโลกจากการดำเนินโครงการ ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันจากการปฏิบัตินอกชั้นเรียนโดยคำนึงถึงเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
โทร. +66 2244 5630 อีเมล: titiya_net@dusit.ac.th

ปฏิบัติจนดีขึ้นเรียนโดยคำนึงถึงเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และชุมชนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้การทำงาน เป็นทีม มีการปรับตัว มีภาวะผู้นำ กระตุนและจูงใจให้ ผู้เรียนได้ฝึกคิด โดยคำนึงถึงความเท่าเทียมกันทาง การศึกษาที่ต้องเคารพ พิทักษ์และเติมเต็มสิทธิทาง การศึกษาแก่ผู้เรียนทุกคน

2. ความเข้าใจในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมกับ เรียนรวม

แนวคิดพื้นฐานทางการศึกษาพิเศษมีนิยามศัพท์ที่ เกี่ยวข้องกันดังนี้ [2 - 3]

การเรียนรวมแบบ “Inclusion Approach” เป็น การจัดการเรียนรวมตามความเชื่อว่า ผู้เรียนที่มีความ ต้องการพิเศษต้องได้รับการศึกษาในระบบการศึกษา ทั่วไปในชั้นเรียนปกติ ในสถานศึกษาแบบเคียงบ่าเคียง ไหลไปกับเพื่อน ๆ ที่ไม่ได้พิการหรือมีความต้องการ พิเศษ แนวคิดนี้มีความเชื่อว่า ไม่ว่าผู้เรียนจะมีความ พิจารณารวมมากมายแค่ไหน ก็ต้องได้รับการศึกษาแบบ ที่จัดในชั้นเรียน ผู้เรียนต้องการวิธีสอนแบบพิเศษ เทคโนโลยีที่จะอำนวยความสะดวก ผู้ช่วยเหลือตาม ความต้องการ (ล่ามภาษามือ ล่ามแปลอักษร เป็นต้น) การบำบัดหรือการช่วยเหลือเฉพาะตัว เป็นสิ่งที่ต้องจัด ให้ในชั้นเรียนปกติ ซึ่งแนวคิดนี้จะสะท้อนให้เห็นถึง สิทธิทางการศึกษาของเด็กพิการที่จะได้รับความเสมอ ภาคทางการศึกษา

การเรียนรวมแบบ “Mainstreaming Approach” เป็นการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนที่มีความต้องการ พิเศษได้เรียนรวมในชั้นเรียนปกติอย่างน้อย 1 วิชา จนกระทั่งครบทุกวิชาให้บริการทางการศึกษาเพิ่มเติม ในสถานศึกษาปกติอย่างเต็มเวลา ผู้เรียนจะได้รับ บริการทางการศึกษา เช่นเดียวกับคนอื่น ๆ ทุกประการ ผู้เรียนที่เข้าเรียนรวมแบบนี้มีความพิการไม่มากนัก มี ระดับสติปัญญา และความพร้อมด้านการเรียน ตลอดจนวุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคมสมวัย

การเรียนรวมแบบ “Integration Approach” เป็น การเรียนรวมซึ่งจัดให้ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษไป เรียนในชั้นเรียนปกติบางเวลา หรือบางวิชา และยัง หมายรวมถึงการจัดชั้นเรียนเฉพาะผู้เรียนที่มีความ ต้องการพิเศษในสถานศึกษาปกติ ผู้เรียนที่รับบริการ

ในลักษณะนี้ มักจะมีความพิการในระดับปานกลางถึง ระดับมาก จึงไม่อาจเรียนร่วมเต็มเวลาในทุกวิชาได้ ต้องมีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาพิเศษเฉพาะ บุคคลให้กับผู้เรียน หรือแผนการศึกษาพิเศษ จัดให้มี ห้องเสริมวิชาการ (Resource Room) และมีอุปกรณ์ พิเศษในการให้บริการ

กล่าวได้ว่าการศึกษาแบบเรียนรวมเป็นการศึกษา สำหรับคนทุกคน โดยรับเข้ามาเรียนรวมกัน ตั้งแต่เริ่ม รับการศึกษาและจัดบริการพิเศษตามความต้องการ จำเป็นของแต่ละบุคคล ส่วนการศึกษาแบบเรียนรวม เป็นการนำผู้เรียนพิการ หรือมีความบกพร่อง เข้าไปใน ระบบการศึกษาปกติ มีการร่วมกิจกรรม และใช้เวลา ว่างช่วงใดช่วงหนึ่งในแต่ละวัน ระหว่างผู้เรียนพิการ หรือที่มีความบกพร่องกับผู้เรียนทั่วไป โดยเป็นการจัด การศึกษาสำหรับเด็กพิเศษที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด เมื่อ เปรียบเทียบกับการจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ การศึกษาแบบเรียนรวมจะมีบรรยากาศที่เป็นจริงตาม สภาพของสังคมในปัจจุบัน ซึ่งทุกคนในสถานศึกษาจะมี ความตระหนักเกี่ยวกับสิทธิความเสมอภาคในด้าน การศึกษา มีความแตกต่างกันตามศักยภาพในการ เรียนรู้ มีความร่วมมือช่วยเหลือกันและกันเพื่อให้บรรลุ เป้าหมายของการเรียนรู้ ฝึกทักษะความสามารถในการ อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเป็นสุข มีความยืดหยุ่นและ ปฏิบัติตนตามสภาพจริงได้อย่างเหมาะสม การศึกษา แบบเรียนรวม มีหลักการว่า ผู้เรียนเลือกสถานศึกษา ไม่ใช่สถานศึกษาเลือกผู้เรียน ผู้เรียนทุกคนมีสิทธิที่จะ เรียนรวมกันโดยสถานศึกษาและครูผู้สอนจะต้องปรับ สภาพแวดล้อม หลักสูตรวัตถุประสงค์ เทคนิคการสอน สื่ออุปกรณ์ การประเมินผลเพื่อให้ครูผู้สอนและ สถานศึกษาสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อสนอง ความต้องการของเด็กทุกคนเป็นรายบุคคลได้

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม จะต้องร่วมมือกัน ระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน รวมทั้ง ผู้ปกครองและชุมชน โดยปลูกฝังด้านจิตสำนึกและเจต คติเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนทุกคนโดย คำนึงถึงศักยภาพความแตกต่างระหว่างบุคคล หรือ ความบกพร่องเฉพาะบุคคล ซึ่งจะให้สิทธิเท่าเทียมกัน ทุกคน โดยไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลใดเป็นพิเศษเฉพาะ การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม เกิดจากปรัชญาการศึกษา

ที่กล่าวไว้ว่า การศึกษาเพื่อทุกคน (Education for All) ซึ่งถือว่าการศึกษาแบบนี้เป็นการจัดการศึกษาตามหลักสิทธิมนุษยชน ไม่มีการกีดกันทางการศึกษา เนื่องจากสภาพความพิการหรือความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม เพราะผู้เรียนแต่ละคนจะมีความแตกต่างทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ดังนั้นความต้องการของผู้เรียนทุกคนย่อมมีความแตกต่างกันแม้อยู่ในชั้นเรียนเดียวกัน สถานศึกษาและครูผู้สอนจึงต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนเรียนรวมกันและได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล

3. การสอนด้วยโครงการเป็นฐานการเรียนรู้สำหรับการเรียนรวม

โดยทั่วไปการสอนด้วยโครงการเป็นฐานการเรียนรู้มีลักษณะสำคัญดังนี้ [1]

1) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้ร่วมกับระบบการสอนในหลักสูตรตามปกติ โดยโอกาสที่ผู้สอนจะใช้รูปแบบการเรียนการสอนนี้จะเกิดขึ้นภายใต้สภาพการเรียนการสอนตามปกติ เมื่อผู้สอนสังเกตเห็นว่าผู้เรียนมีความสนใจในเรื่องหนึ่งเรื่องใดเป็นพิเศษ และต้องการจะศึกษาเรื่องนั้นต่อไป และผู้สอนพิจารณาว่าสามารถจัดกิจกรรมเพื่อศึกษาเรื่องนั้นได้และมีแหล่งทรัพยากรเพียงพอในการศึกษาเรื่องนั้น

2) จุดเน้นสำคัญของการจัดการเรียนการสอนนี้มุ่งที่ความสนใจของผู้เรียนเป็นหลักเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ศึกษาเรื่องที่ตนสนใจ ในวิธีการของผู้เรียนเอง ดังนั้นการสอนแบบโครงการไม่มีการวางแผนการสอนอย่างชัดเจนไว้ล่วงหน้า ผู้สอนจะคอยสังเกตจนพบความสนใจของผู้เรียนแล้วจึงจะสามารถร่วมกันวางแผนและกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับผู้เรียนขึ้นและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน จุดเน้นสำคัญของการจัดการเรียนการสอนนี้มุ่งที่ความสนใจของผู้เรียนเป็นหลักเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ศึกษาเรื่องที่ตนสนใจ ในวิธีการของผู้เรียนเอง

3) การสอนแบบโครงการ แม้มุ่งที่ความสนใจของผู้เรียนเป็นรายบุคคล แต่การเลือกหัวข้อของโครงการที่จะทำการศึกษานั้น ผู้เรียนทั้งกลุ่มจะร่วมกันเลือกหัวข้อของโครงการร่วมกัน ภายใต้กรอบความสนใจของ

ผู้เรียนส่วนใหญ่ในห้องเรียนและภายใต้การพิจารณาของผู้สอนว่าหัวข้อดังกล่าวสามารถเลือกเป็นหัวข้อโครงการได้หรือไม่ โดยสามารถเลือกโครงการที่มีลักษณะเป็นหัวข้อที่ผู้เรียนทุกคนหรือผู้เรียนส่วนใหญ่ของกลุ่มสนใจ มีแหล่งทรัพยากรในท้องถิ่นเพียงพอที่จะจัดกิจกรรมในหัวข้อโครงการนี้ได้ เป็นหัวข้อที่ผู้เรียนพอจะมีประสบการณ์อยู่บ้างแล้ว เป็นต้น

4) การสอนแบบโครงการต้องการผู้สอนที่มีคุณลักษณะสำคัญอย่างยิ่งคือ ต้องเป็นผู้ที่ยอมรับผู้เรียนโดยแท้ เชื่อมั่นว่าผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตัวเด็กเอง โดยผู้สอนจะต้องแสดงบทบาทผู้ฟังที่ดีให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงความต้องการความสนใจของผู้เรียนและจัดกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียนอย่างแท้จริง ต้องไม่แสดงบทบาทของผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน ไม่เป็นผู้กำหนดกิจกรรมให้ผู้เรียนทำตามความคิดของผู้สอน

5) มุ่งถึงผลผลิตสุดท้ายทางความคิดที่มนุษย์สร้างได้ หรือผลผลิตที่ต้องการตามโครงการทั้งองค์ความรู้ตามเนื้อหา หรือทักษะและต้องมีปัญหาที่ผู้เรียนต้องแก้มากกว่าหนึ่งสถานการณ์ โครงการต้องหลากหลายในขอบเขตและเวลาจำกัด และผลผลิตสุดท้ายต้องมีเทคโนโลยีในการใช้งานหลากหลายระดับและซับซ้อนมากขึ้น

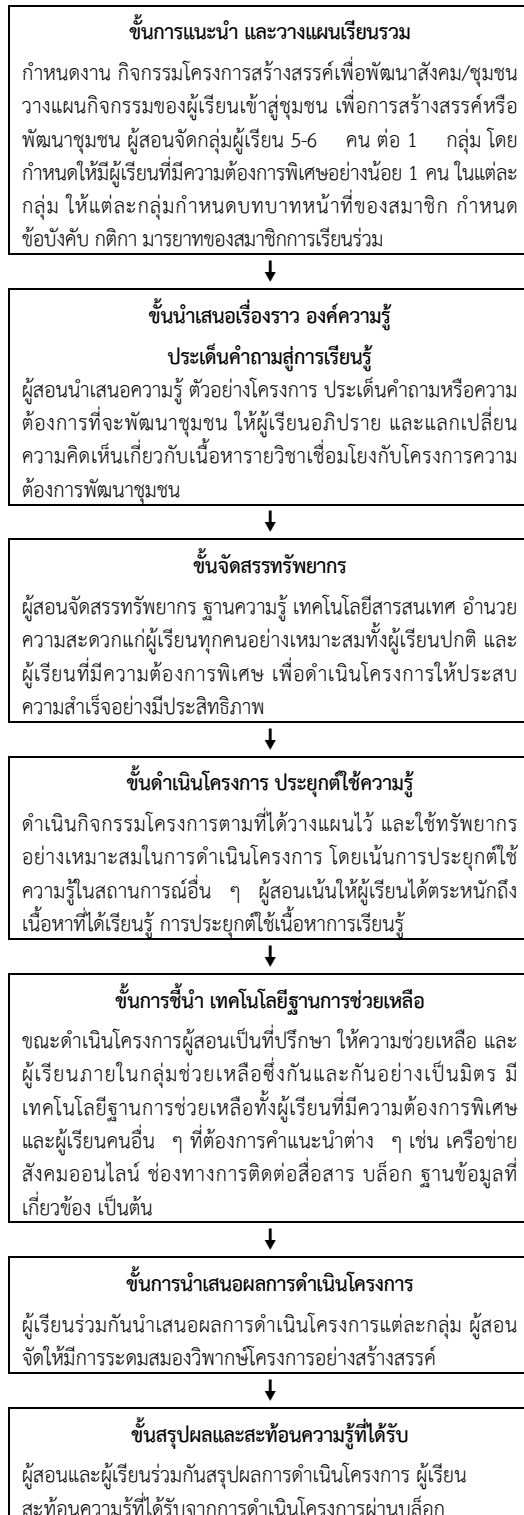
6) แนวทางการเรียนรู้ด้วยโครงการใช้รูปแบบการผลิต (Production Model) ซึ่งผู้เรียนต้องตั้งวัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์งาน และจำแนกกลุ่มเป้าหมาย (Audience) เอง แร่งผลักดันตามแนวการเรียนรู้แบบนี้คือ ต้องมีผลผลิตสุดท้าย นั่นคือ ความรู้ตามเนื้อหา และทักษะที่ได้รับจากกระบวนการผลิตซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของแนวทางการเรียนรู้แบบโครงการให้ประสบความสำเร็จ

7) กลุ่มผู้เรียนจะวิจัยหัวข้อโครงการ ทำการออกแบบผลผลิต และสร้างสรรค์แผนงานในการจัดการโครงการเอง รวมทั้งกำหนดเวลาในการประเมินผลงานตนเองได้ด้วย กระบวนการทั้งหมดจะหมายถึงสภาพจริง เป็นกระจกสะท้อนโลกแห่งความจริงในกิจกรรมการผลิตผลงานนั้น ๆ ทั้งผู้เรียนต้องสามารถใช้ความคิดและมีแนวทางในการเข้าถึงความสำเร็จด้วยมือของตนเอง Grant [4] กล่าวว่า การเรียนรู้แบบโครงการ

เป็นฐานการเรียนรู้ เป็นการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยให้โอกาสผู้เรียนค้นคว้าในเชิงลึกของการทำโครงการด้วยหัวข้อที่มีคุณค่านั้น ผู้เรียนจะสามารถสร้างความรู้ที่มีความหมายได้ด้วยตนเองอย่างอัตโนมัติ และได้นำเสนอรูปแบบและขั้นตอนการเรียนรู้ 7 ขั้น ดังต่อไปนี้

- 1) ขั้นการแนะนำ (Introduction)
- 2) งาน (Task) หรือเรื่องราวขององค์ความรู้ ซึ่งเป็นแนวคำถามนำไปสู่การเรียนรู้
- 3) ทรัพยากร (Resources) ที่ผู้สอนจัดหาไว้ให้ เช่น hypertext link, database, video on web
- 4) กระบวนการ (Process) การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ทำให้งาน หรือคำถามสำเร็จ
- 5) การชี้แนะ หรือฐานการช่วยเหลือ (Guidance and Scaffolding) กรณีผู้เรียนต้องการขณะเรียนรู้
- 6) การจัดให้มีการระดมสมองกับกลุ่ม (Cooperative/Collaborative learning) เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ร่วมกัน
- 7) การสะท้อนกลับ (Reflection) โดยจัดให้มีผลการแสดงความเห็นสะท้อนผลการเรียนรู้ต่าง ๆ

สำหรับแนวทางการนำมาประยุกต์ใช้สำหรับการเรียนรวมโดยใช้โครงการเป็นฐานการเรียนรู้ ในที่นี้ขอแนะนำขั้นตอน 7 ขั้นดังนี้ [1 และ 4]

การเรียนรู้รวมโดยใช้โครงการเป็นฐานการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ทั้งผู้เรียนปกติและผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษประกอบด้วย 7 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นตอนการแนะนำ และวางแผนเรียนรู้รวม 2) ขั้นนำเสนอเรื่องราว องค์ความรู้ 3) ขั้นตอนจัดสรรทรัพยากร 4) ขั้นตอนดำเนินโครงการ ประยุกต์ใช้ความรู้ 5) ขั้นตอนการชี้นำเทคโนโลยีฐานการช่วยเหลือ 6) ขั้นตอนการนำเสนอผลการดำเนินโครงการ และ 7) ขั้นสรุปผลและสะท้อนความรู้ที่ได้รับ

4. การเรียนรู้รวมเพื่อวัฒนธรรมการเรียนรู้สำหรับ

ทุกคน

วิจารณ์ [5] กล่าวว่าวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ เรียนโดยการปฏิบัติโดยตอบโจทย์หรือทำงาน/โครงการ และเรียนเป็นทีม เน้นการฝึกทักษะเชิงซ้อน ที่เรียกว่าทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ส่วนคำถามที่ถามมีการฝึกคิดหาคำตอบให้มากที่สุดซึ่งมีมากกว่าหนึ่งคำตอบมากกว่าตอบคำถามที่เน้นถูกผิด เป้าหมายของการเรียนคือ พัฒนาการรอบด้าน หรืออย่างบูรณาการ (Integrated Learning) ไม่ใช่เพียงเรียนวิชาแต่เรียนฝึกทักษะชีวิต ทักษะสังคม และทักษะด้านอื่น ๆ อย่างซับซ้อนเพื่อการดำเนินชีวิต และการทำงาน ในส่วนของการประเมินผู้เรียนด้วยการสอบนั้น การสอบที่ดีที่สุดคือ การสอบเพื่อสอน (Test to Teach) เป็นการสอบเพื่อเป็นเครื่องสะท้อนกลับให้ผู้สอนในการปรับปรุงวิธีจัดการเรียนรู้และให้ผู้เรียนปรับปรุงวิธีเรียนของตน การสอบโดยใช้ข้อสอบมาตรฐาน จัดโดยองค์กรระดับชาติ จึงมีค่าต่อการเรียนของผู้เรียน การทดสอบเน้นการประเมินว่าผู้เรียนแต่ละคนก้าวหน้าไปถึงไหนแล้ว ลักษณะผลการประเมินมาจากการประเมินการทำ ผลการสร้างความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน ต้องมีการฝึกฝนให้ผู้เรียนประเมินกันเอง และประเมินตนเองได้แล้วนำมาปรับปรุงวิธีการเรียนของตน ซึ่งการประเมินผลโดยการสอบที่ไม่ตามด้วยผลสะท้อนผลการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ปรับปรุงวิธีการเรียน จะไม่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเลย นอกจากนี้สุมาลี [6] ได้ระบุแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญให้เกิดการเรียนรู้สรุปได้ดังนี้

1) มีความชัดเจนด้านวัตถุประสงค์และเป้าหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิตคือ เป้าหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิตคือคนไทยทุกคน ทุกช่วงอายุ สามารถเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ส่วนวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ตลอดชีวิตควรให้ประชาชนตระหนักถึงความจำเป็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้รับโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมให้ประชาชนมีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่แสวงหาความรู้ และข้อมูลข่าวสาร ส่วนวัยแรงงานได้รับความรู้ ทักษะการประกอบอาชีพ ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างต่อเนื่อง ทุกองค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

2) ด้านกลุ่มเป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต การแบ่งกลุ่มเป้าหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบ่งได้เป็น แบ่งตามช่วงอายุ แบ่งตามสาขาอาชีพ แบ่งตามพื้นที่อยู่อาศัย แบ่งตามกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเช่น กลุ่มเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ เด็กเร่ร่อน เป็นต้น แต่ไม่ว่าจะจัดกลุ่มเป้าหมายโดยใช้เกณฑ์ใดนั้น ทุกกลุ่มจำเป็นต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงต้องมีการสำรวจว่ากลุ่มเป้าหมายที่ต้องการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกลุ่มใด จึงจะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในเชิงลึกได้

3) ด้านการมีกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง ที่นำไปสู่การปฏิบัติ รัฐบาลควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนสำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาแต่ละประเภท หน่วยงานใดที่จะรับผิดชอบการศึกษาตามอัยาศัย แต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาแต่ละประเภทต้องทำแผนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ หน่วยงานที่ดูแลนโยบายการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาพรวมควรมีการติดตามผลการดำเนินหน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาแต่ละประเภท

4) ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งในด้านประชาชนผู้รับบริการ ด้านผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5) ด้านการบริหารจัดการ ควรส่งเสริมให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาแต่ละประเภทดำเนินการตามบทบาทของตนอย่างเต็มที่

6) ด้านการสร้างเครือข่ายร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ นอกเหนือจากกระทรวงศึกษาธิการ ยังมีหน่วยงานเอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการ

สมาคม มูลนิธิ องค์กรต่างๆ ในท้องถิ่น ซึ่งหน่วยงานที่กล่าวมานี้ ต้องตระหนักว่าการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นบทบาทของทุกหน่วยงาน

7) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ตลอดชีวิตเช่น จัดทำฐานข้อมูลชุมชนจัดทำแผนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลายรูปแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ส่งเสริมให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นถ่ายทอดความรู้แก่ประชาชนในชุมชน พยายามให้ชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ให้ชุมชนตระหนักถึงความจำเป็นเจ้าของ

8) ด้านการใช้ประโยชน์จากสื่อในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรมีการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสื่อดิจิทัล สื่อแหล่งเรียนรู้ชุมชน สื่อแบบเปิดที่เข้าถึงได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

9) ด้านการส่งเสริมการสร้างแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยสามารถพัฒนาสื่อเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดทำคลังความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

10) ด้านงบประมาณ มีการจัดสรรงบประมาณทั้งจากภาครัฐและเอกชนเพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างสรรคสื่อเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงจัดทำฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมการเรียนรู้มีความสำคัญต่อผู้เรียนทุกคน และควรพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้เกิดเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุณภาพการศึกษาเพื่อปวงชน ซึ่งในปัจจุบันทั่วโลกในระดับสากล ได้ให้ความสนใจในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่บูรณาการกลุ่มคนด้วยโอกาสทางการศึกษาทุกประเภทไม่ว่าจะเป็น ผู้พิการ ผู้ด้อย โอกาส ให้ได้รับการศึกษาเช่นเดียวกับผู้เรียนปกติทั่วไปในสถานศึกษา [2] เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันให้แก่บุคคลถึงขีดสุดของศักยภาพตามหลักอันชอบธรรมที่จะได้รับตามหลักสิทธิมนุษยชน ให้ทุกคนได้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไปพร้อม ๆ กัน ไม่ว่าจะเป็นการอ่าน และการเขียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้หนังสือ การรู้เรื่องคำนวณ และการใช้เหตุผล ส่วนกลุ่มทักษะ ประกอบด้วย ทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

การคิดอย่างวิจารณ์ญาณ การทำงานเป็นทีมแบบร่วมมือ การสื่อสาร ทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ การรู้สารสนเทศและสื่อ ทักษะชีวิตและการทำงาน รวมถึงการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม [7] ดังนั้นต้องอาศัยความร่วมมือของหลาย ๆ ฝ่ายให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทั้งส่วนของสถานศึกษา ชุมชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการ ภาครัฐและเอกชน นับตั้งแต่การมีเป้าหมายร่วมกันที่จะสร้างผู้เรียน องค์กร เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ การสนับสนุนจากองค์กร หน่วยงานเครือข่ายความร่วมมือที่จะสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง รวมถึงทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

5. บทสรุป

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชนสำหรับทุกคน ตามหลักสิทธิมนุษยชน ให้ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษได้รับโอกาสทางการศึกษาเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ได้ทัดเทียมกับผู้เรียนปกติโดยทั่วไป การสอนโดยใช้โครงการเป็นฐานการเรียนรู้ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้การปฏิบัติจริงจากการดำเนินโครงการร่วมกัน มีพัฒนาการรอบด้าน สร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้เรียนทุกคน และการขับเคลื่อนของประเทศต่อไป

6. เอกสารอ้างอิง

- [1] Chareeporn Phooma. (2011). Development of a U-Learning Model Using The Concepts of Knowledge Sharing in a Community of Practice and Project - Based Learning to Develop Material Science Technology Innovations for Small and Medium Enterprises. Doctoral Dissertation, Educational Communications and Technology, Department of Curriculum, Instruction and Educational Technology, Faculty of Education, Chulalongkorn University. (in Thai)

- [2] Orawan Nimtalung. (2009). "Inclusive Education: Access to Education for All." Sakon Nakhon Rajabhat University Journal. Vol.1 No.2 : 39-53. (in Thai)
- [3] Arporn Srinudech, Pornmanee Hanhuk and Prissana Sunkum. (2017). [Online]. Device to Sustainable Inclusive Education. [Accessed January 15, 2017]. Available from : <https://www.l3nr.org> (in Thai)
- [4] Grant, M. M. (2002). "Getting a grip on project-based learning: Theory, cases and recommendation." Meridian : A Middle School Computer Technology Journal. Vol.5 No.1 : 65-97.
- [5] Wijarn Panich. (2013). [Online]. New Learning Culture. [Accessed December 30, 2016]. Available from : <https://gotoknows.org>. (in Thai)
- [6] Sumalee Sungsi. (2013). Life Long Learning for Thailand. 2nd Edition, Nonthaburi : Office of Academic Affairs Sukhothai Thammathirat Open University. (in Thai)
- [7] Trilling, B. and Fadel, C. (2007). 21st century skills: learning for life in our times. San Francisco : Jossey-Bass.

